

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ दशमः प्रश्नः — महानारायणोपनिषत् ॥

ॐ स॒ह ना॑ववतु। स॒ह नौ॑ भुनक्तु। स॒ह वी॒र्यं॑ करवावहै।
ते॒ज॒स्वि ना॒वधी॑तमस्तु मा वि॒द्विषा॒वहै॑। ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒
शान्तिः॑॥

॥ अम्भस्य पारे ॥

अम्भ॑स्यपा॒रे भुव॑नस्य॒ मध्ये॒ नाक॑स्य पृ॒ष्ठे म॑ह॒तो म॑ही॒यान्।
शु॒क्रेण॒ ज्योती॑र॒षि सम॑नु॒प्रवि॑ष्टः प्र॒जाप॑तिश्चरति॒ गर्भे॑
अ॒न्तः॥ यस्मि॑न्नि॒दं सं च॒ विचै॑ति॒ सर्वं॒ यस्मि॑न्दे॒वा अधि॑
विश्वे॑ निषे॒दुः। तदे॒व भू॑तं तदु॒ भव्य॑मा इ॒दं तद॑क्षरे॒ पर॑मे
व्यो॑मन्॥ येना॑वृ॒तं खं च॒ दिवं॑ म॒हीं च॒ येना॑दि॒त्यस्त॑प॒ति
तेज॑सा॒ भ्राज॑सा॒ च। यम॑न्तः संमु॒द्रे क॒वयो॒ वय॑न्ति॒
यद॑क्षरे॒ पर॑मे प्र॒जाः॥ यतः॑ प्रसू॒ता ज॒गतः॑ प्रसू॒ती तो॒यै न
जी॒वान्व्यस॑सर्ज॒ भूम्या॑म्। यदौष॑धीभिः पु॒रुषा॑न्प॒शूँश्च॒

विवेश भूतानि चराचराणि॥ अतः परं नान्यदणीयसः॥ हि
 परात्परं यन्महतो महान्तम्। यदेकमव्यक्तमनन्तरूपं विश्वं
 पुराणं तमसः परस्तात्॥१॥

तदेव तदु सत्यमाहुस्तदेव ब्रह्म परमं कवीनाम्। इष्टापूर्तं
 बहुधा जातं जायमानं विश्वं बिभर्ति भुवनस्य नाभिः॥
 तदेवाग्निस्तद्वायुस्तत्सूर्यस्तदु चन्द्रमाः। तदेव शुक्रममृतं
 तद्वह्म तदापः स प्रजापतिः॥ सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्युतः
 पुरुषादधि। कला मुहूर्ताः काष्ठाश्चाहोरात्राश्च सर्वशः॥
 अर्द्धमासा मासा ऋतवः संवत्सरश्च कल्पताम्। स आपः
 प्रदुधे उभे इमे अन्तरिक्षमथो सुवः॥ नैनमूर्ध्वं न तिर्यञ्चं
 न मध्ये परिजग्रभत्। न तस्येशे कश्चन तस्य नाम
 महद्यशः॥२॥

न सन्दृशे तिष्ठति रूपमस्य न चक्षुषा पश्यति कश्चनैनम्।
 हृदा मनीषा मनसाऽभिकृतो य एनं विदुरमृतास्ते
 भवन्ति॥ अद्भ्यः सम्भूतो हिरण्यगर्भ इत्यष्टौ॥ एष हि

देवः प्रदिशोनु सर्वाः पूर्वो हि जातः स उ गर्भे अन्तः।
 स विजायमानः स जनिष्यमाणः प्रत्यङ्मुखोऽस्तिष्ठति
 विश्वतोमुखः॥ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त
 उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी
 जनयन्देव एकः॥ वेनस्तत्पश्यन्विश्वा भुवनानि विद्वान्
 यत्र विश्वं भवत्येकनीलम्। यस्मिन्निदं सं च विचैकं
 स ओतः प्रोतश्च विभुः प्रजासु। प्र तद्वोचे अमृतं नु
 विद्वान्गन्धर्वो नाम निहितं गुहासु॥३॥

त्रीणि पदा निहिता गुहासु यस्तद्वेदं सवितुः पिताऽसत्।
 स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि
 विश्वा। यत्र देवा अमृतमानशानास्तृतीये धामान्यभ्यैरयन्त।
 परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः परि लोकान् परि
 दिशः परि सुवः। ऋतस्य तन्तुं विततं विचृत्य
 तदपश्यत्तदभवत् प्रजासु। परीत्य लोकान्परीत्य भूतानि
 परीत्य सर्वाः प्रदिशो दिशश्च। प्रजापतिः प्रथमजा

ऋतस्य ऽऽत्मन ऽऽत्मानं मभिसम्बभूव। सदसुस्पतिमद्भुतं
 प्रियमिन्द्रस्य काम्यम्। सनि मेधामयासिषम्। उद्दीप्यस्व
 जातवेदो ऽपघ्नन्निर्ऋतिं मम॥४॥

पशूँश्च मह्यमावह जीवन् च दिशो दिश। मा नो
 हिंसीज्जातवेदो गामश्च पुरुषं जगत्। अबिभ्रदग्र आगंहि
 श्रिया मा परिपातय।

॥ गायत्रीमन्त्राः ॥

पुरुषस्य विद्म सहस्राक्षस्य महादेवस्य धीमहि। तन्नो रुद्रः
 प्रचोदयात्। तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि। तन्नो
 रुद्रः प्रचोदयात्। तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि।
 तन्नो दन्तिः प्रचोदयात्। तत्पुरुषाय विद्महे चक्रतुण्डाय
 धीमहि॥५॥

तन्नो नन्दिः प्रचोदयात्। तत्पुरुषाय विद्महे महासेनाय
 धीमहि। तन्नः षण्मुखः प्रचोदयात्। तत्पुरुषाय विद्महे
 सुवर्णपक्षाय धीमहि। तन्नो गरुडः प्रचोदयात्। वेदात्मनाय

विद्महे हिरण्यगर्भाय धीमहि। तन्नो ब्रह्म प्रचोदयात्।
 नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि। तन्नो विष्णुः
 प्रचोदयात्। वज्रनखाय विद्महे तीक्ष्णदंष्ट्राय धीमहि॥६॥
 तन्नो नारसिंहः प्रचोदयात्। भास्कराय विद्महे
 महद्युतिकराय धीमहि। तन्नो आदित्यः प्रचोदयात्।
 वैश्वानराय विद्महे लालीलाय धीमहि। तन्नो अग्निः
 प्रचोदयात्। कात्यायनाय विद्महे कन्यकुमारि धीमहि।
 तन्नो दुर्गिः प्रचोदयात्।

॥ दूर्वासूक्तम् ॥

सहस्रपरमा देवी शतमूला शताङ्कुरा। सर्वं हरतु मे पापं
 दूर्वा दुःस्वप्ननाशनी। काण्डात्काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः
 परुषः परि॥७॥

एवानो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च। या शतेन प्रतनोषि
 सहस्रेण विरोहसि। तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा
 वयम्। अश्वक्रान्ते रथक्रान्ते विष्णुक्रान्ते वसुन्धरा। शिरसा

धारयिष्यामि रक्षस्व मां पदे पदे।

॥ मृत्तिकासूक्तम् ॥

भूमिर्धेनुर्धरणी लोकधारिणी। उद्धृताऽसि वराहेण कृष्णेन
शतबाहुना। मृत्तिके हन मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम्।
मृत्तिके ब्रह्मदत्ताऽसि काश्यपेनाभिमन्त्रिता। मृत्तिके देहि मे
पुष्टिं त्वयि सर्वं प्रतिष्ठितम्॥८॥

मृत्तिके प्रतिष्ठिते सर्वं तन्मे निर्णुद मृत्तिके। तया हृतेन
पापेन गच्छामि परमां गतिम्।

॥ शत्रुजयमन्त्राः ॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि। मघवन्धुग्धि
तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधो जहि। स्वस्तिदा
विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः
स्वस्तिदा अभयङ्करः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति
नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति
नो बृहस्पतिर्दधातु। आपान्तमन्युस्तृपलप्रभर्मा धुनिः

शिमीवाञ्छरुमाः ऋजीषी। सोमो विश्वान्यतसावनानि
नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानिदेभुः॥९॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवः।
सबुधिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च
विवः। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षरा निवेशनी।
यच्छानः शर्म सप्रथाः। गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां
करीषिणीम्। ईश्वरीः सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम्।
श्रीर्मे भजतु। अलक्ष्मीर्मे नश्यतु। विष्णुमुखा वै
देवाश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन्। महाः इन्द्रो
वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु॥१०॥

स्वस्ति नो मघवां करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान्
द्वेष्टि। सोमान्ः स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं
य औशिजम्। शरीरं यज्ञशमलं कुसीदं तस्मिन्त्सीदतु
योऽस्मान् द्वेष्टि। चरणं पवित्रं विततं पुराणं येन पूतस्तरति
दुष्कृतानि। तेन पवित्रेण शुद्धेन पूता अति पाप्मानमरातिं

तरेम। स॒जोषा॑ इन्द्र॒ सग॑णो म॒रुद्भिः॑ सोमं॑ पिब वृत्रहञ्छूर
 वि॒द्वान्। ज॒हि शत्रूँ॑ रप॒ मृधो॑ नुद॒स्वाथाभ॑यं कृणुहि
 वि॒श्वतो॑ नः। सु॒मित्रा॑ न॒ आप॒ ओष॑धयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै
 भूयासु॒र्योऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च॑ व॒यं द्विष्मः॑। आपो॒ हि ष्ठा
 म॒यो भुव॑स्ता न॑ ऊ॒र्जे द॑धातन॥११॥

म॒हेरणा॑य॒ चक्ष॑से। यो वः॑ शि॒वत॑मो रस॒स्तस्य॑ भाजयते॒ ह
 नः॑। उ॒शती॑रिव मा॒तरः॑। तस्मा॒ अर॑ङ्गमामवो॒ यस्य॒ क्षया॑य॒
 जिन्व॑था। आपो॑ ज॒नय॑था च नः।

॥ अघमर्षणसूक्तम् ॥

हि॒र॒ण्यशृ॑ङ्गं वरु॑णं प्रप॑द्ये ती॒र्थं मे॑ देहि॒ याचि॑तः। य॒न्मया॑
 भु॒क्तम॒साधू॑नां पा॒पेभ्य॑श्च प्र॒तिग्र॑हः। यन्मे॒ मन॑सा वा॒चा
 क॒र्मणा॑ वा दु॒ष्कृतं॑ कृतम्। तन्न॒ इन्द्रो॒ वरु॑णो बृह॒स्पतिः॑
 सवि॒ता च॑ पुनन्तु पुनः॑ पुनः। नमो॒ऽग्नये॑ऽप्सुमते॒ नम॑
 इन्द्रा॑य॒ नमो॒ वरु॑णाय॒ नमो॒ वारु॑ण्यै नमो॒ऽद्भ्यः॑॥१२॥

यद॒पां क्रू॑रं यद॑मे॒ध्यं यद॑शा॒न्तं तद॑प॑गच्छतात्।

अ॒त्या॒श॒नाद॑ती॒पा॒नाद्य॒च्च उ॒ग्रात् प्र॑ति॒ग्रहा॑त्। तन्नो॒ वरु॑णो
रा॒जा पा॒णिना॑ ह्यव॒मर्श॑तु। सोऽह॑मपा॒पो वि॒रजो॑ निर्मु॒क्तो
मु॒क्तकि॒ल्बिषः॑। नाक॑स्य पृ॒ष्ठमा॑रु॒ह्य ग॒च्छेद्ब्र॒ह्मस॑लो॒कता॑म्।
यश्चाप्सु॒ वरु॑णः स पु॒नात्वंघ॑म॒र्षणः॑। इ॒मं मे॑ गङ्गे॒ यमु॑ने
सर॑स्वति॒ शुतु॑द्रि॒ स्तोम॑ꣳ सच॒ता परु॑ष्णि॒या। अ॒सि॒क्रिया॑
म॑रुद्वृ॒धे वि॒तस्त॒याऽऽर्जी॑की॒ये श्रु॑णु॒ह्या सु॑षोम॒या। ऋ॒तं च॑
स॒त्यं चा॒भी॒द्धात्त॒पसो॑ऽध्य॒जाय॑त। ततो॒ रात्रि॑रजाय॒त ततः॑
समु॒द्रो अ॑र्ण॒वः॥१३॥

समु॒द्राद॑र्ण॒वादधि॑ संवत्स॒रो अ॑जाय॒त। अ॒होरा॒त्राणि॑
वि॒दध॒द्वि॒श्वस्य॑ मि॒षतो॑ व॒शी। सूर्या॑च॒न्द्रम॒सौ धा॒ता
य॑थापूर्वम॑कल्पयत्। दि॒वं च॑ पृ॒थि॒र्वीं चा॒न्तरि॑क्षमथो
सु॒वः। यत्पृ॑थि॒व्याꣳ रज॑स्व॒ मान्तरि॑क्षे वि॒रोद॑सी।
इ॒माꣳस्त॒दापो॑ वरु॒णः पु॒नात्वंघ॑म॒र्षणः॑। पु॒नन्तु॑ वस॑वः
पु॒नातु॑ वरु॒णः पु॒नात्वंघ॑म॒र्षणः॑। ए॒ष भू॒तस्य॑ म॒ध्ये भु॑वंस्य
गो॒प्ता। ए॒ष पु॒ण्यकृ॑तां लो॒का॒नेष॑ मृ॒त्योर्हि॑र॒ण्मय॑म्।
द्या॒वापृ॑थि॒व्योर्हि॑र॒ण्मय॑ꣳ सꣳश्रि॑तꣳ सु॒वः॥१४॥

स नः सुवः सः शिंशाधि। आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि।
 ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि।
 अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि
 स्वाहा॥ अकार्यकार्यवकीर्णी स्तेनो भ्रूणहा गुरुतल्पगः।
 वरुणोऽपामेधमर्षणस्तस्मात्पापात् प्रमुच्यते। रजो
 भूमिस्त्वमां रोदयस्व प्रवदन्ति धीराः। पुनन्तु
 ऋषयः पुनन्तु वसवः पुनातु वरुणः पुनात्वधमर्षणः।
 आक्रान्तसमुद्रः प्रथमे विधर्मं जनयन्प्रजा भुवनस्य राजा॥
 वृषा पवित्रे अधि सानो अव्ये बृहत्सोमो वावृधे सुवान
 इन्दुः॥१५॥

[१]

॥ दुर्गासूक्तम् ॥

जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निजहाति वेदः। स
 नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः।
 तामग्निवर्णां तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्।

दुर्गा देवी५ शरणम॒हं प्रप॑द्ये सु॒तर॑सि तर॒से नमः॑। अ॒ग्ने
 त्वं पा॑रया नव्यो॑ अ॒स्मान्त्स्व॒स्तिभि॑रति॒ दुर्गा॑णि वि॒श्वा।
 पू॒श्च पृ॒थ्वी ब॑हु॒ला न उ॒र्वी भवा॑ तो॒काय॑ तने॒याय॑ शं
 योः। वि॒श्वा॒नि नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवे॑दः सिन्धुं॑ न ना॒वा
 दु॒रि॒ताति॑ पर्षि। अ॒ग्ने अ॒त्रि॒वन्मन॑सा गृणा॒नोऽस्माकं॑
 बो॒ध्यवि॒ता त॒नूना॑म्। पृ॒त॒ना॒जित॑५ सह॑मानम॒ग्निमु॒ग्र५ हु॑वेम
 पर॒मात्स॒धस्था॑त्। स नः॑ पर्ष॒दति॑ दुर्गा॑णि वि॒श्वा क्षा॑म॒द्दे॒वो
 अ॒ति दु॒रि॒ताऽत्य॒ग्निः। प्र॒बोषि॑ क॒मीड्यो॑ अध्व॒रेषु॑ स॒नाच्च॑
 होता॑ नव्यश्च॒ सत्सि॑। स्वाश्चा॒ग्ने त॒नुवं पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्य॑
 च॒ सौभ॑ग॒माय॑जस्व। गोभि॒र्जुष्ट॑म॒युजो॑ निषि॒क्तं तवे॑न्द्र
 विष्णो॒रनु॑सञ्चरेम। नाक॑स्य पृ॒ष्ठम॒भि सं॒वसा॑नो॒ वैष्ण॑वीं
 लो॒क इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥१६॥

[२]

॥ व्याहृतिहोमन्त्राः ॥

भूर॒ग्नये॑ पृथि॒व्यै स्वा॒हा भुवो॑ वा॒यवे॒ऽन्तरि॑क्षा॒य स्वा॒हा

सुव॑रादि॒त्याय॑ दि॒वे स्वाहा॑ भूर्भुवः॑ सुव॑श्च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः॑
स्वाहा॑ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॒रोम्॥१७॥

[३]

भूर॑न्न॒म॒ग्रये॑ पृथि॒व्यै स्वाहा॑ भुवोऽन्न॑ वा॒यवेऽन्तरि॑क्षाय॒
स्वाहा॑ सुव॒रन्न॑मादि॒त्याय॑ दि॒वे स्वाहा॑ भूर्भुवः॑ सुव॒रन्न॑
च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः॑ स्वाहा॑ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑
भूर्भुवः॑ सुव॒रन्न॑मोम्॥१८॥

[४]

भूर॑ग्रये॑ च पृथि॒व्यै च॑ मह॒ते च॑ स्वाहा॑ भुवो॑ वा॒यवे॑
चा॒न्तरि॑क्षाय च मह॒ते च॑ स्वाहा॑ सुव॑रादि॒त्याय॑ च दि॒वे
च॑ मह॒ते च॑ स्वाहा॑ भूर्भुवः॑ सुव॑श्च॒न्द्रम॑से च॑ नक्ष॑त्रेभ्यश्च
दि॒ग्भ्यश्च॑ मह॒ते च॑ स्वाहा॑ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑
भूर्भुवः॑ सुव॒र्मह॑रोम्॥१९॥

[५]

॥ ज्ञानप्राप्त्यर्थहोममन्त्राः ॥

पाहि नो अग्न ए॒नसे॑ स्वा॒हा। पाहि नो विश्ववे॑दसे
स्वा॒हा। यज्ञं पाहि विभा॑वसो स्वा॒हा। सर्वं पाहि शत॑क्र॒तो
स्वा॒हा॥ २० ॥

[६]

पा॒हि नो॑ अ॒ग्न ए॒कया॑। पा॒ह्यु॒त द्वि॒तीय॑या। पा॒ह्यूर्जं॑ तृ॒तीय॑या।
पा॒हि गी॒र्भिश्च॑ त॒सृभि॑र्वसो॒ स्वाहा॑॥ २१ ॥

[७]

॥ वेदविस्मरणाय जपमन्त्राः ॥

यश्छ॑न्द॒सामृष॑भो विश्व॑रूपश्छ॑न्दो॒भ्यश्छ॑न्दा॒ऽस्यावि॑वेश।
सता॑ः शि॒क्यः पुरो॑वाचो॒पनि॑षदिन्द्रो॒ ज्येष्ठ॑ इन्द्रि॒याय॑
ऋषि॑भ्यो॒ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॒ सुव॑रोम्॥ २२ ॥

[८]

नमो॑ ब्रह्म॑णे धा॒रणं॑ मे अ॒स्त्वनि॑राकरणं धा॒रयि॑ता भूयासं॒

कर्णयोः श्रुतं मा च्योद्वं ममामुष्य ओम्॥२३॥

[९]

॥तपः प्रशंसा॥

ऋतं तपः सत्यं तपः श्रुतं तपः शान्तं तपो दानं तपो
यज्ञस्तपो भूर्भुवः सुवर्ब्रह्मैतदुपास्यैतत्तपः॥२४॥

[१०]

॥विहिताचरणप्रशंसा निषिद्धाचरणनिन्दा च॥

यथा वृक्षस्य सम्पुष्पितस्य दूराद्गन्धो वात्येवं
पुण्यस्य कर्मणो दूराद्गन्धो वाति यथाऽसिधारां
कर्तेऽवहितामवक्रामेद्यद्युवे युवे ह वा विह्वदिष्यामि
कर्तं पतिष्यामीत्येवमनृतादात्मानं जुगुप्सेत्॥२५॥

[११]

॥दहरविद्या॥

अणोरणीयान्महतो महीयानात्मा गुहायां निहितोऽस्य
जन्तोः। तमं क्रतुं पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादांन्महिमानं-

मीशम्। सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः
 सप्त जिह्वाः। सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा
 गुहाशयां निहिताः सप्तसप्त। अतः समुद्रा गिरयश्च
 सर्वेऽस्मात्स्यन्दन्ते सिन्धवः सर्वरूपाः। अतश्च विश्वा
 ओषधयो रसाश्च येनैष भूतस्तिष्ठत्यन्तरात्मा। ब्रह्मा देवानां
 पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
 गृध्राणां स्वर्धित्विनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्।
 अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीं प्रजां जनयन्तीं
 सरूपाम्। अजो ह्येको जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां
 भुक्तभोगामजोऽन्यः॥ २६॥

हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
 नृषद्वरसदृतसद्धोमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा
 ऋतं बृहत्। घृतं मिमिक्षिरे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो
 घृतमुवस्य धाम। अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहाकृतं
 वृषभ वक्षि हव्यम्। समुद्रादूर्मिमधुमां उदारदुपां शुना

सममृतत्वमानद्। घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा
 देवानाममृतस्य नाभिः। वयं नाम प्रब्रवामा घृतेनास्मिन्
 यज्ञे धारयामा नमोभिः। उपे ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुः
 शृङ्गोवमीद्वोर एतत्। चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे
 शीर्षे सप्त हस्तांसो अस्य। त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति
 महो देवो मर्त्याः आविवेश॥२७॥

त्रिधा हितं पुणिभिर्गुह्यमानं गवि देवासो घृतमन्वविन्दन्।
 इन्द्र एकः सूर्य एकं जजान वेनादेकः स्वधया निष्टतक्षुः।
 यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो महर्षिः।
 हिरण्यगर्भं पश्यत जायमानः स नो देवः शुभया स्मृत्या
 संयुनक्तु। यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नाणीयो
 न ज्यायोऽस्ति कश्चित्। वृक्ष इव स्तब्धो दिवि
 तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम्। न कर्मणा न प्रजया
 धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः। परेण नाकं निहितं गुहायां
 विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति। वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः

सन्ध्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः। ते ब्रह्मलोके तु
 परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे। दहं विपापं
 परमैश्वरभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसंस्थम्। तत्रापि दहं
 गुगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्। यो वेदादौ
 स्वरः प्रोक्तो वेदान्तं च प्रतिष्ठितः। तस्य प्रकृतिलीनस्य
 यः परः स महेश्वरः॥२८॥

[१२]

॥ नारायणसूक्तम् ॥

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुम्। विश्वं नारायणं
 देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं
 नारायणं हरिम्। विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति।
 पतिं विश्वस्य ऽऽत्मे श्वरं शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं
 महाज्ञेयं विश्वात्मानं पुरायणम्। नारायणपरो ज्योतिरात्मा
 नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः
 परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च

किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥ अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं
व्याप्य नारायणः स्थितः॥ २९॥

अनन्तमव्ययं कविः समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश
प्रतीकाशः हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या
वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं
भाती विश्वस्यऽऽयतनं महत्। सन्ततः शिलाभिस्तु-
लम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरः सूक्ष्मं तस्मिन्सर्वं
प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः।
सोऽग्रभुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः कविः। तिर्यगूर्ध्वमधः
शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं
देहमापादतलमस्तकः। तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा
व्यवस्थितः। नीलतोयदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा।
नीवारशूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया
मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः। स ब्रह्म स शिवः स हरिः
सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥ ३०॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

आ॒दि॒त्यो वा ए॒ष ए॒तन्म॒ण्डलं॑ त॒पति॑ तत्र॒ ता
ऋ॒च॒स्त॒दृचां॑ म॒ण्डल॑ꣳ स ऋ॒चां लो॒कोऽथ॑ य ए॒ष
ए॒तस्मिन्म॒ण्डले॑ऽर्चिर्दी॒प्यते॑ तानि॒ सामा॑नि स सा॒म्रां
म॒ण्डल॑ꣳ स सा॒म्रां लो॒कोऽथ॑ य ए॒ष ए॒तस्मिन्म॒ण्डले॑ऽर्चिषि
पु॒रुष॑स्तानि॒ यजूꣳषि॑ स यजू॑षां म॒ण्डल॑ꣳ स यजू॑षां
लो॒कः सैषा त्र॒य्येव॑ वि॒द्या त॒पति॑ य ए॒षोऽन्तरा॑दि॒त्ये
हि॒र॒ण्म॒यः पु॒रुषः॑ ॥ ३१ ॥

[१४]

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

आ॒दि॒त्यो वै तेज॒ ओजो॒ बलं॑ यश॒श्चक्षुः॑ श्रोत्रं॒मा॒त्मा मनो॑
म॒न्युर्मनु॑र्मृत्युः स॒त्यो मि॒त्रो वा॒युरा॑का॒शः प्रा॒णो लो॑क॒पालः
कः किं कं तत्स॒त्यम॒न्नमायु॑र॒मृतो॑ जी॒वो वि॒श्वः क॒तमः
स्व॑य॒म्भुः प्र॒जाप॑तिः संवत्स॒र इति॑ संवत्स॒रोऽसावा॑दि॒त्यो
य ए॒ष पु॒रुष॑ ए॒ष भू॒ताना॑मधि॒पति॑र्ब्रह्म॒णः सायु॑ज्यꣳ
सलो॒कता॑माप्रो॒त्येता॑सा॒मेव॑ दे॒वता॑नाꣳ सायु॑ज्यꣳ सा॒र्ष्टिताꣳ

समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥३२॥

[१५]

॥शिवोपासनमन्त्राः॥

निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय
नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय
नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः।
दिव्यलिङ्गाय नमः। भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय
नमः। शर्वलिङ्गाय नमः। शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय
नमः। ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय नमः। आत्माय नमः।
आत्मलिङ्गाय नमः। परमाय नमः। परमलिङ्गाय नमः।
एतत्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं स्थापयति पाणिमन्त्रं
पवित्रम्॥३३॥

[१६]

॥पश्चिमवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः॥

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः। भवे भवे

नाति॑ भवे॒ भवस्व॒ माम्। भ॒वोद्भ॑वाय॒ नमः॥३४॥

[१७]

॥ उत्तरवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

वा॒म॒दे॒वाय॒ नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॒ नमः॑ श्रे॒ष्ठाय॒ नमो॑ रु॒द्राय॒ नमः॑
का॒लाय॒ नमः॑ कल॑विकर॒णाय॒ नमो॑ बल॑विकर॒णाय॒ नमो॑
बला॑य॒ नमो॑ बल॑प्रमथ॒नाय॒ नमः॑ सर्व॑भूतदम॒नाय॒ नमो॑
म॒नो॒न्म॑नाय॒ नमः॥३५॥

[१८]

॥ दक्षिणवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

अ॒घोरे॑भ्योऽथ॒ घोरे॑भ्यो॒ घोर॑घोर॒तरे॑भ्यः। सर्वे॑भ्यः सर्व॑शर्वे॑भ्यो॒
नम॑स्ते अस्तु रु॒द्ररू॑पेभ्यः॥३६॥

[१९]

॥ प्राग्वक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

तत्पु॑रुषाय॒ वि॒द्महे॑ महा॒दे॒वाय॒ धीम॑हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्रचो॑दयात्॥३७॥

[२०]

॥ ऊर्ध्ववक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्॥३८॥

[२१]

॥ नमस्कारमन्त्राः ॥

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतये-
ऽम्बिकापतये उमापतये पशुपतये नमो नमः॥३९॥

[२२]

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं
विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः॥४०॥

[२३]

सर्वो वै रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु। पुरुषो वै रुद्रः सन्महो
नमो नमः। विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं
च यत्। सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥४१॥

[२४]

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीदुष्टमाय तव्यसे। वो चेम् शन्तमं हृदे।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥४२॥

[२५]

॥ अग्निहोत्रहवण्याः उपयुक्तस्य वृक्षविशेषस्याभिधानम् ॥

यस्य वैकङ्कत्यग्निहोत्रहवणी भवति प्रतिष्ठिताः
प्रत्येवास्याहुतयस्तिष्ठन्त्यथो प्रतिष्ठित्यै॥४३॥

[२६]

कृणुष्व पाज् इति पञ्च॥४४॥

[२७]

॥ भूदेवताकमन्त्रः ॥

अदितिर्देवा गन्धर्वा मनुष्याः पितरोऽसुरास्तेषां सर्वभूतानां
माता मेदिनी महती मही सावित्री गायत्री जगत्पुर्वी पृथ्वी
बहुला विश्वा भूता कतमा का या सा सत्येत्यमृतेति
वसिष्ठः॥४५॥

[२८]

॥ सर्वदेवता आपः ॥

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः
 पशव आपोऽमृतमापोऽन्नमापः सम्राडापो विराडापः
 स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो ज्योतीऽष्यापः सत्यमापः सर्वा
 देवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम् ॥ ४६ ॥

[२९]

॥ सन्ध्यावन्दनमन्त्राः ॥

आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवी पूता पुनातु माम्। पुनन्तु
 ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूता पुनातु माम्। यदुच्छिष्टमभोज्यं यद्वा
 दुश्चरितं मम। सर्वं पुनन्तु मामापोऽसतां च प्रतिग्रहः
 स्वाहा ॥ ४७ ॥

[३०]

अग्निश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
 रक्षन्ताम्। यदह्मा पापमकार्षम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्।

पञ्चामुदरेण शि॒श्जा। अह॒स्तद॑वलुम्पतु। यत्किं च॑ दुरि॒तं
मयि॑। इदम॑हं माम॒मृत॑यो॒नौ। सत्ये ज्योतिषि जुहो॑मि
स्वा॒हा॥४८॥

[३१]

सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
रक्ष॒न्ताम्। यद्रा॒त्रिया पाप॑मका॒र्षम्। मनसा वाचा
हस्ता॒भ्याम्। पञ्चामुदरेण शि॒श्जा। रात्रि॒स्तद॑वलुम्पतु।
यत्किं च॑ दुरि॒तं मयि॑। इदम॑हं माम॒मृत॑यो॒नौ। सूर्ये
ज्योतिषि जुहो॑मि स्वा॒हा॥४९॥

[३२]

॥ प्रणवस्य ऋष्यादिविवरणम् ॥

ओमित्येकाक्षरं ब्र॒ह्म। अग्नि॑र्देवता ब्रह्म॑ इत्या॒र्षम्। गाय॒त्रं
छन्द॑ परमात्म॑ स॒रूप॑म्। सायुज्यं वि॑नियोगम्॥५०॥

[३३]

॥ गायत्र्यावाहनमन्त्राः ॥

आया॑तु वर॑दा दे॒वी अ॒क्षरं॑ ब्रह्म॒सम्मि॑तम् । गा॒य॒त्रीं छ॒न्द॑सां
मा॒तेदं॑ ब्र॒ह्म जुष॑स्व मे ॥ ५१ ॥

[३४]

ओजो॑ऽसि॒ सहो॑ऽसि॒ बल॑मसि॒ भ्राजो॑ऽसि दे॒वानां॑ धाम॒
नामा॑सि॒ विश्व॑मसि॒ विश्वा॑युः॒ सर्व॑मसि॒ सर्वा॑युरभिभू॒रो
गा॒य॒त्रीमावा॑हया॒मि सा॒वित्री॑मावा॑हया॒मि सर॑स्वतीमावा॑ह॒
या॒मि छ॒न्दऋ॑षीनावा॑हया॒मि श्रि॒यमावा॑हया॒मि गा॒य॒त्रिया
गा॒य॒त्रीच्छ॒न्दो वि॒श्वामि॒त्र ऋ॒षिः स॒विता दे॒वताऽग्नि॑र्मुखं
ब्रह्मा॑ शिरो विष्णु॑र्हृदयं रु॒द्रः शि॒खा पृ॒थि॒वी
योनिः॑ प्रा॒णापा॒नव्या॒नोदा॒नस॒माना स॒प्राणा श्वे॒तवर्णा
साङ्ख्या॑यनसगो॒त्रा गा॒य॒त्री चतुर्विं॑शत्यक्षरा त्रि॒पदा॑ षट्कुक्षिः
पञ्च॑शीर्षोपनयने वि॒नियो॑ग॒ ओं भूः । ओं भुवः । ओं
सुवः । ओं महः । ओं जनः । ओं तपः । ओं स॒त्यम् ।
ओं तत्स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं॒ भर्गो दे॒वस्य॑ धीमहि । धियो॒ यो
नः प्र॑चोदया॑त् । ओमापो॒ ज्योती॑रसोऽमृतं॒ ब्रह्म॒ भूर्भुवः॑

सुवरोम्॥५२॥

[३५]

॥ गायत्री उपस्थानमन्त्राः ॥

उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि। ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता
गच्छ देवि यथासुखम्। स्तुतो मया वरदा वेदमाता
प्रचोदयन्ती पवने द्विजाता। आतुः पृथिव्यां द्रविणं
ब्रह्मवर्चसं मह्यं दत्वा प्रजातुं ब्रह्मलोकम्॥५३॥

[३६]

॥ आदित्यदेवतामन्त्रः ॥

घृणिः सूर्य आदित्यो न प्रभां वात्यक्षरम्। मधु क्षरन्ति
तद्रसम्। सत्यं वै तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः
सुवरोम्॥५४॥

[३७]

॥ त्रिसुपर्णमन्त्राः ॥

ब्रह्मेतु माम्। मधुमेतु माम्। ब्रह्मेव मधुमेतु माम्। यास्तै

सोम प्रजावत्सोभि सो अहम्। दुःस्वंप्रहन्दुरुष्पह। यास्ते
 सोम प्राणांस्तां जुहोमि। त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय
 दद्यात्। ब्रह्महत्यां वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं
 पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति। आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति।
 ओम्॥५५॥

[३८]

ब्रह्म मेधया। मधु मेधया। ब्रह्ममेव मधु मेधया। अद्या नो
 देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम्। परां दुष्वप्रियं सुव।
 विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परां सुव। यद्भद्रं तन्म आ
 सुव। मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः
 सन्त्वोषधीः। मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवं रजः। मधु
 द्यौरस्तु नः पिता। मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमा अस्तु सूर्यः।
 माध्वीर्गावो भवन्तु नः। य इमं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय
 दद्यात्। भ्रूणहत्यां वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं
 पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति। आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति।
 ओम्॥५६॥

[३९]

ब्रह्म॑ मे॒धवा॑। मधु॑ मे॒धवा॑। ब्रह्म॑मे॒व मधु॑ मे॒धवा॑। ब्रह्मा॑
दे॒वानां॑ प॒दवीः॑ क॒वीना॑मृषि॒र्विप्रा॑णां म॒हिषो॑ मृ॒गाणां॑म्। श्ये॒नो
गृध्रा॑णाꣳ स्व॒धि॑ति॒र्वना॑नाꣳ सोमः॑ प॒वित्र॑म॒त्येति॑ रेभन्।
हꣳसः शु॒चिष॑द्वसु॒रन्तरि॑क्षस॒द्धोता॑ वेदि॒षदति॑थिर्दु॒रोण॑सत्।
नृष॑द्वर॒सद॑त॒सद्व्योम॑सद॒जा गो॒जा ऋ॑त॒जा अ॑द्रि॒जा ऋ॑तं
बृ॒हत्। य इ॒मं त्रि॑सु॒पर्ण॑मया॒चितं॑ ब्राह्म॒णाय॑ दद्यात्।
वी॒र॒ह॒त्यां वा ए॒ते घ्न॑न्ति। ये ब्रा॑ह्म॒णास्त्रि॑सु॒पर्णं प॑ठन्ति। ते
सोमं॑ प्राप्नु॒वन्ति। आ॒स॒ह॒स्रात्प॒ङ्क्तिं पु॑नन्ति। ओम्॥५७॥

[४०]

॥ मेधासूक्तम् ॥

मे॒धा दे॒वी जु॒षमा॑णा न॒ आगा॑द्वि॒श्वाची॑ भ॒द्रा सु॑म॒न॒स्यमा॑ना।
त्वया॑ जु॒ष्टा जु॒षमा॑णा दुरु॒क्ता नृ॑बृ॒हद्व॑दे॒म वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑॥
त्वया॑ जु॒ष्टं ऋ॑षिर्भवति दे॒वि त्वया॑ ब्रह्मा॑ऽऽग॒तश्री॑रु॒त त्वया॑।
त्वया॑ जु॒ष्टंश्चि॒त्रं वि॑न्दते वसु॒ सा नो॑ जुषस्व॒ द्रवि॑णो न

मेधे॥५८॥

[४१]

मे॒धां म॒ इन्द्रो॑ द॒दातु मे॒धां दे॒वी सर॑स्वती। मे॒धां मे॒
अ॒श्विना॑वु॒भावाध॑त्तां पु॒ष्कर॑स्रजा॥५९॥

[४२]

अ॒प्स॒रासु॑ च॒ या मे॒धा ग॑न्ध॒र्वेषु॑ च॒ यन्मनः॑। दै॒वी॑ मे॒धा
सर॑स्वती॒ सा मा॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्जुषता॒ऽस्वाहा॑॥६०॥

[४३]

आ मा॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्वि॒श्वरू॑पा॒ हिर॑ण्यवर्णा॒ जग॑ती जग॒म्या।
ऊ॒र्ज॑स्वती॒ पय॑सा॒ पिन्व॑माना॒ सा मा॑ मे॒धा सु॒प्रती॑का
जुष॑न्ताम्॥६१॥

[४४]

॥ मृत्युनिवारणमन्त्राः ॥

अपै॑तु म॒ृत्यु॒रमृ॑तं न॒ आग॑न्वैवस्व॒तो नो॒ अभ॑यं कृ॒णोतु॑।
प॒र्णं वन॑स्पतै॒रिवा॒भि॒नः शी॑यता॒ऽर॒यिः स च॑ तान्नः

शची॒पतिः॑ ॥ ६२ ॥

[४५]

परं॑ मृ॒त्यो अनु॑ परे॒हि पन्थां॑ यस्ते॒ स्व इत॑रो दे॒व्याना॑त् ।
चक्षु॑ष्मते शृ॒ण्वते॑ ते॒ ब्रवी॑मि॒ मा नः॑ प्र॒जाः री॑रिषो॒ मोत॑
वी॒रान् ॥ ६३ ॥

[४६]

वा॒तं प्रा॒णं म॒नसा॑ऽन्वा र॑भामहे प्र॒जाप॑तिं॒ यो भुव॑नस्य
गो॒पाः । स नो॑ मृ॒त्योस्त्राय॑तां पा॒त्वहं॑ सो ज्यो॒ग्जीवा॑
ज॒राम॑शीमहि ॥ ६४ ॥

[४७]

अ॒मुत्र॑ भू॒यादध॑ यद्य॒मस्य॑ बृ॒हस्प॑ते अ॒भि॒शस्ते॑रमु॒ञ्चः ।
प्र॒त्यौ॒हता॑म॒श्विना॑ मृ॒त्युम॑स्माद्दे॒वाना॑म॒ग्ने भि॒षजा॑
शची॑भिः ॥ ६५ ॥

[४८]

हरि॑ः॒ हर॑न्त॒मनु॑यन्ति दे॒वा वि॒श्वस्ये॑शा॒नं वृष॑भं म॒तीना॑म् ।

ब्रह्म सरूपमनुमेदमागादयनं मा विवंधीर्विक्रमस्व॥६६॥

[४९]

शल्लकैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयोर्लोकयोर्-
ऋध्वाऽति मृत्युं तराम्यहम्॥६७॥

[५०]

मा छिदो मृत्यो मा वंधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां
मा मे रीरिष आयुरुग्र नृचक्षंसं त्वा हविषा विधेम॥६८॥

[५१]

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा
न उक्षितम्। मा नोऽवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा
नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥६९॥

[५२]

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु
रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवंधीर्हविष्मन्तो नमंसा
विधेम ते॥७०॥

[५३]

॥ प्रजापतिप्रार्थनामन्त्रः ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परिता बभूव।
यत्कांमास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो
रयीणाम्॥ ७१॥

[५४]

॥ इन्द्रप्रार्थनामन्त्रः ॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु
नः स्वस्तिदा अभयङ्करः॥ ७२॥

[५५]

॥ मृत्युञ्जयमन्त्रः ॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ ७३॥

[५६]

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य

मा॒यया॒ सर्वा॒नव॑ यजामहे॥ ७४॥

[५७]

मृ॒त्यवे॒ स्वाहा॑ मृ॒त्यवे॒ स्वाहा॑॥ ७५॥

[५८]

॥ पापनिवारक-मन्त्राः ॥

दे॒वकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ म॒नु॒ष्य॑कृ॒त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ पितृ॑कृ॒त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ आ॒त्म॑कृ॒त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ अ॒न्य॑कृ॒त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ अ॒स्मत्कृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ यद्वि॒वा च॑ न॒क्तं चै॒न॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ यत्स्व॒पन्त॑श्च॒ जाग्र॑त॒श्चै॒न॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ यत्सु॒षुप्त॑श्च॒ जाग्र॑त॒श्चै॒न॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ यद्वि॒द्वाँस॑श्चावि॒द्वाँस॑श्चै॒न॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ ए॒नस॑ ए॒नसोऽव॒यज॑न॒मसि॒ स्वाहा॑॥ ७६॥

[५९]

॥ वसुप्रार्थनामन्त्रः ॥

यद्वो देवाश्चकृम जिह्या गुरुमनसो वा प्रयुती देव हेडनम्।
अरावा यो नो अभि दुच्छुनायते तस्मिन्तदेनो वसवो
निधेतन् स्वाहा॥७७॥

[६०]

॥ कामोऽकार्षीत्-मन्युरकार्षीत् मन्त्रः ॥

कामोऽकार्षीन्नमो नमः। कामोऽकार्षीत्कामः करोति नाहं
करोमि कामः कर्ता नाहं कर्ता कामः कारयिता नाहं
कारयिता एष ते काम कामाय स्वाहा॥७८॥

[६१]

मन्युरकार्षीन्नमो नमः। मन्युरकार्षीन्मन्युः करोति नाहं
करोमि मन्युः कर्ता नाहं कर्ता मन्युः कारयिता नाहं
कारयिता एष ते मन्यो मन्यवे स्वाहा॥७९॥

[६२]

॥ विराजहोममन्त्राः ॥

तिलाञ्जुहोमि सरसा५ सपिष्टान् गन्धार मम चित्ते रमन्तु
 स्वाहा। गावो हिरण्यं धनमन्नपान५ सर्वेषां५ श्रियै स्वाहा।
 श्रियं च लक्ष्मीं च पुष्टिं च कीर्तिं चानृण्यताम्। ब्रह्मण्यं
 बहुपुत्रताम् । श्रद्धामेधे प्रजाः सन्ददातु स्वाहा॥८०॥

[६३]

तिलाः कृष्णास्तिलाः श्वेतास्तिलाः सौम्या वंशानुगाः। तिलाः
 पुनन्तु मे पापं यत्किञ्चिद्दुरितं मयि स्वाहा। चोरस्यान्नं
 नवश्राद्धं ब्रह्महा गुरुतल्पगः । गोस्तेय५ सुरापानं भ्रूणहत्या
 तिला शान्ति५ शमयन्तु स्वाहा। श्रीश्च लक्ष्मीश्च पुष्टीश्च
 कीर्तिं चानृण्यताम् । ब्रह्मण्यं बहुपुत्रताम् । श्रद्धामेधे प्रजा
 तु जातवेदः सन्ददातु स्वाहा॥८१॥

[६४]

प्राणापानव्यानोदानसमाना मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
 विपाप्मा भूयासुः५ स्वाहा। वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणरेतो-
 बुद्ध्याकूतिःसङ्कल्पा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा
 भूयासुः५ स्वाहा। त्वक्कर्ममा५ सरुधिरमेदोमज्जास्नायवो-

ऽस्थीनि मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः
स्वाहा। शिरःपाणिपादपार्श्वपृष्ठोरूदरजङ्घाशिश्रोपस्थपायवो
मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
उत्तिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्षि देहि देहि
ददापयिता मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा
भूयासुः स्वाहा॥८२॥

[६५]

पृथिव्यप्तेजोवायुराकाशा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा मे
शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
मनोवाक्कायकर्माणि मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। अव्यक्तभावैरहङ्कारैर्ज्योतिरहं
विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। आत्मा मे शुद्ध्यन्तां
ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। अन्तरात्मा
मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
परमात्मा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः

स्वाहा॥ क्षुधे स्वाहा॥ क्षुत्पिपासाय स्वाहा॥ विविट्ये
 स्वाहा॥ ऋग्विधानाय स्वाहा॥ कृषौत्काय स्वाहा॥ ओ३
 स्वाहा॥ क्षुत्पिपासामलं ज्येष्ठामलक्ष्मीर्नाशयाम्यहम्।
 अभूतिमसंमृद्धिं च सर्वान्निर्गुद मे पाप्मानं३ स्वाहा॥
 अन्नमय-प्राणमय-मनोमय-विज्ञानमय-मानन्दमय-मात्मा मे
 शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासु३ स्वाहा॥८३॥

[६६]

॥ वैश्वदेवमन्त्राः ॥

अग्रये स्वाहा॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा॥ ध्रुवाय भूमाय
 स्वाहा॥ ध्रुवक्षितये स्वाहा॥ अच्युतक्षितये स्वाहा॥ अग्रये
 स्विष्टकृते स्वाहा॥ ॥ धर्माय स्वाहा॥ अधर्माय स्वाहा॥ अद्भ्यः
 स्वाहा॥ ओषधिवनस्पतिभ्यः स्वाहा॥८४॥

रक्षोदेवजनेभ्यः स्वाहा॥ गृह्याभ्यः स्वाहा॥ अवसानेभ्यः
 स्वाहा॥ अवसानपतिभ्यः स्वाहा॥ सर्वभूतेभ्यः स्वाहा॥

कामाय॑ स्वाहा॑॥ अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑॥ यदे॒जति॑ जग॑ति
यच्च॑ चेष्ट॑ति॒ नाम्नो॑ भा॒गोऽयं॑ नाम्ने॒ स्वाहा॑॥ पृथि॒व्यै स्वाहा॑॥
अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑॥८५॥

दि॒वे स्वाहा॑॥ सू॒र्याय॑ स्वाहा॑॥ च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑॥ नक्ष॑त्रेभ्यः
स्वाहा॑॥ इन्द्रा॑य॒ स्वाहा॑॥ बृह॒स्पत॑ये॒ स्वाहा॑॥ प्र॒जाप॑तये॒
स्वाहा॑॥ ब्रह्म॑णे॒ स्वाहा॑॥ स्व॒धा पि॒तृभ्यः॑ स्वाहा॑॥ नमो॑ रु॒द्राय॑
पशु॑पतये॒ स्वाहा॑॥८६॥

दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑॥ पि॒तृभ्यः॑ स्व॒धाऽस्तु॑। भू॒तेभ्यो॑ नमः॑।
म॒नुष्यै॑भ्यो॒ हुन्ता॑॥ प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑॥ प॒रमे॒ष्ठिने॒ स्वाहा॑॥
यथा॑ कूपः श॒तधा॑रः स॒हस्र॑धारो अक्षि॑तः। ए॒वा मे॑ अस्तु
धा॒न्यः सह॑स्र॒धारम॑क्षितम्। धन॑धान्यै॒ स्वाहा॑॥ ये भू॒ताः
प्र॒चर॑न्ति दि॒वान॑क्तं बलि॑मिच्छन्तो॒ वितु॑दस्य प्रे॒ष्याः॑।
तेभ्यो॑ ब॒लिं पु॑ष्टि॒कामो॑ हरामि॒ मयि॑ पुष्टिं पुष्टि॑पतिर्दधातु॒
स्वाहा॑॥८७॥

ओं तद्ब्रह्म। ओं तद्वायुः। ओं तदात्मा। ओं तत्सत्यम्।
 ओं तत्सर्वम्। ओं तत्पुरोर्नमः॥ अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां
 विश्वमूर्तिषु। त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्व९ रुद्रस्त्वं
 विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः। त्वं तदाप आपो ज्योती
 रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवस्सुवरोम्॥८८॥

[६८]

॥ प्राणाहुतिमन्त्राः ॥

श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायांमपाने
 निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं
 जुहोमि। श्रद्धायांमुदाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायां९
 समाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय॥
 अमृतोपस्तरणमसि॥ श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं जुहोमि।
 शिवो मां विशाप्रदाहाय। प्राणाय स्वाहा॥ श्रद्धायांमपाने
 निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। अपानाय
 स्वाहा॥ श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो

मां वि॒शाप्र॑दाहाय। व्या॒नाय॒ स्वाहा॑॥ श्र॒द्धाया॑मु॒दा॒ने
नि॒वि॒ष्टोऽमृतं॑ जुहोमि। शि॒वो मां वि॒शाप्र॑दाहाय। उ॒दा॒नाय॒
स्वाहा॑॥ श्र॒द्धाया॑ꣳ स॒मा॒ने नि॒वि॒ष्टोऽमृतं॑ जुहोमि।
शि॒वो मां वि॒शाप्र॑दाहाय। स॒मा॒नाय॒ स्वाहा॑॥ ब्रह्म॑णि म
आ॒त्माऽमृत॑त्वाय। अ॒मृता॒पि॒धानम॑सि॥८९॥

[६९]

॥ भुक्तान्नाभिमन्त्रणमन्त्राः ॥

श्र॒द्धाया॑ प्रा॒णे नि॒वि॒श्यामृतं॑ हु॒तम्। प्रा॒णमन्त्रे॑नाप्यायस्व।
श्र॒द्धाया॑मपा॒ने नि॒वि॒श्यामृतं॑ हु॒तम्। अ॒पा॒नमन्त्रे॑नाप्यायस्व।
श्र॒द्धाया॑ व्या॒ने नि॒वि॒श्यामृतं॑ हु॒तम्। व्या॒नमन्त्रे॑नाप्यायस्व।
श्र॒द्धाया॑मु॒दा॒ने नि॒वि॒श्यामृतं॑ हु॒तम्। उ॒दा॒नमन्त्रे॑नाप्यायस्व।
श्र॒द्धाया॑ꣳ स॒मा॒ने नि॒वि॒श्यामृतं॑ हु॒तम्। स॒मा॒नमन्त्रे॑नाप्या॒
यस्व॥९०॥

[७०]

॥ भोजनान्ते आत्मानुसन्धानमन्त्राः ॥

अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषोऽङ्गुष्ठं च समाश्रितः। ईशः सर्वस्य जगतः
प्रभुः प्रीणाति विश्वभुक्॥११॥

[७१]

॥ अवयवस्वस्थता-प्रार्थनामन्त्रः ॥

वाङ्गं आसन्। नसोः प्राणः। अक्षयोश्चक्षुः। कर्णयोः श्रोत्रम्।
बाहुवोर्बलम्। ऊरुवोरोजः। अरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः।
तनुवां मे सह नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः॥१२॥

[७२]

॥ इन्द्रसप्तर्षि-संवादमन्त्रः ॥

वयं सुपर्णा उप सेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः।
अप ध्वान्तमूर्णुहि पूरि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेऽव बद्धान्।

[७३]

॥ हृदयालम्भनमन्त्रः ॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्या-
यस्व॥१३॥

[७४]

॥ देवताप्राणनिरूपणमन्त्रः ॥

नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥१४॥

[७५]

॥ अग्निस्तुतिमन्त्रः ॥

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मन्स्परि। त्वं
वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः॥१५॥

[७६]

॥ अभीष्टयाचनामन्त्राः ॥

शिवने मे सन्तिष्ठस्व स्योनेन मे सन्तिष्ठस्व सुभूतेन
मे सन्तिष्ठस्व ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व यज्ञस्यर्धिमनु
सन्तिष्ठस्वोप ते यज्ञ नम उप ते नम उप ते नमः॥१६॥

[७७]

॥ परतत्त्व-निरूपणम् ॥

सत्यं परं परं सत्यं सत्येन न सुवर्गाल्लोकाच्च्यवन्ते

क॒दाच॒न स॒ताः हि स॒त्यं तस्मा॑त्स॒त्ये र॑मन्ते॒ तप॒ इति॒
 तपो॒ नान॑श॒नात्परं॒ यद्धि॒ परं॒ तप॒स्तद्दु॒र्द्धर्षं॒ तद्दुरा॑ध॒र्षं
 तस्मा॑त्तप॑सि रमन्ते॒ दम॒ इति॒ निय॑तं ब्रह्म॒चारि॑ण॒स्तस्मा॑द्दमे॒
 रमन्ते॒ शम॒ इत्य॑रण्ये मु॒नय॑स्तस्मा॒च्छमे॑ रमन्ते॒ दान॑मिति॒
 सर्वा॑णि भू॒तानि॑ प्र॒शंस॑न्ति दाना॒न्नाति॑ दुष्करं॒ तस्मा॑द्दाने॒
 र॑मन्ते ध॒र्म इति॒ धर्मे॑ण॒ सर्व॑मि॒दं परि॑गृहीतं ध॒र्मान्नाति॑
 दुश्च॑रं॒ तस्मा॑द्ध॒र्मे र॑मन्ते प्र॒जन् इति॒ भूया॑स॒स्तस्मा॑द्भूयि॑ष्ठाः
 प्रजा॑यन्ते॒ तस्मा॑द्भूयि॑ष्ठाः प्र॒जन॑ने रमन्तेऽग्नय॒ इत्या॑ह
 तस्मा॑द॒ग्नय॒ आधा॑तव्या अ॒ग्निहो॑त्रमित्या॑ह॒ तस्मा॑द॒ग्निहो॑त्रे
 र॑मन्ते य॒ज्ञ इति॑ य॒ज्ञो हि दे॒वास्तस्मा॑द्य॒ज्ञे र॑मन्ते
 मान॑समिति॒ वि॒द्वाः स॒स्तस्मा॑द्वि॒द्वाः स॑ ए॒व मा॑न॒से र॑मन्ते
 न्या॒स इति॑ ब्र॒ह्मा ब्र॒ह्मा हि परः॒ परो॑ हि ब्र॒ह्मा तानि॒
 वा ए॒तान्यव॑राणि॒ परा॑सि॒ न्या॒स ए॒वात्य॑रेचय॒द्य ए॒वं
 वेदै॑त्युपनिषत्॥ १७ ॥

॥ ज्ञानसाधन-निरूपणम् ॥

प्राजापत्यो हारुणिः सुपर्णेयः प्रजापतिं पितरमुपससार
किं भगवन्तः परमं वदन्तीति तस्मै प्रोवाच सत्येन
वायुरावाति सत्येनाऽऽदित्यो रोचते दिवि सत्यं वाचः
प्रतिष्ठा सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मात्सत्यं परमं वदन्ति
तपसा देवा देवतामग्र आयन्तपसर्षयः सुवरन्वविन्दं
तपसा सपत्नान् प्रणुदामारातीस्तपसि सर्वं प्रतिष्ठितं
तस्मात्तपः परमं वदन्ति दमेन दान्ताः किल्बिषमवधून्वन्ति
दमेन ब्रह्मचारिणः सुवरगच्छन्दमो भूतानां दुराधर्षन्दमे
सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्धमः परमं वदन्ति शमेन शान्ताः
शिवमाचरन्ति शमेन नाकं मुनयोऽन्वविन्दञ्छमो भूतानां
दुराधर्षञ्छमे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माच्छमः परमं वदन्ति दानं
यज्ञानां वरूथं दक्षिणा लोके दातारः सर्वभूतान्युपजीवन्ति
दानेनारातीरपानुदन्त दानेन द्विषन्तो मित्रा भवन्ति दाने
सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्दानं परमं वदन्ति धर्मो विश्वस्य जगतः
प्रतिष्ठा लोके धर्मिष्ठं प्रजा उपसर्पन्ति धर्मेण पापमपनुदति

ध॒र्मे स॒र्वं प्र॒ति॒ष्ठि॒तं तस्मा॑द्ध॒र्मं प॑र॒मं व॑द॒न्ति प्र॒ज॒न॒नं वै
 प्र॒ति॒ष्ठा लो॒के सा॒धु प्र॒जाया॑स्त॒न्तुं त॑न्वा॒नः पि॒त॒ृणा॑म॒नृ॒णो
 भ॒व॒न्ति त॑दे॒व त॒स्यानृ॑णं तस्मा॑त् प्र॒ज॒न॒नं प॑र॒मं व॑द॒न्त्य॒ग्न॒यो
 वै त्र॒यी वि॒द्या दे॒व्यान् प॒न्था गार्ह॑प॒त्य ऋ॒क्पृ॒थि॒वी
 र॒थन्त॑र॒म॒न्वाहा॑र्य॒पच॑नो यजु॑र॒न्तरि॑क्षं वा॒मदे॒व्यमा॑हव॒नीयः
 सा॒म सु॒व॒र्गो लो॒को बृ॒हत्त॑स्मा॒दग्नी॑न्प॒र॒मं व॑द॒न्त्य॒ग्नि॒होत्र॑
 सा॒यं प्रा॒तर्गृ॑हाणां निष्कृ॑तिः स्वि॒ष्ट॑ सु॒हुतं य॑ज्ञ॒क्रतू॑नां
 प्रा॒य॒ण॑ सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ ज्योति॑स्तस्मा॒दग्नि॑होत्रं प॒र॒मं
 व॑द॒न्ति य॒ज्ञ इति॑ य॒ज्ञो हि दे॒वानां॑ य॒ज्ञेन॑ हि दे॒वा दि॒वं गु॒ता
 य॒ज्ञेना॑सु॒रा॒नपा॑नुदन्त य॒ज्ञेन॑ द्विष॒न्तो मि॒त्रा भ॑वन्ति य॒ज्ञे
 स॒र्वं प्र॒ति॒ष्ठि॒तं तस्मा॑द्य॒ज्ञं प॑र॒मं व॑द॒न्ति मा॒न॒सं वै प्रा॑जाप॒त्यं
 प॒वि॒त्रं मा॒न॒सेन॑ म॒न॒सा सा॒धु प॑श्यति मा॒न॒सा ऋ॒षयः॑ प्र॒जा
 अ॑सृजन्त मा॒न॒से स॒र्वं प्र॒ति॒ष्ठि॒तं तस्मा॑न्मा॒न॒सं प॑र॒मं व॑द॒न्ति
 न्या॒स इ॒त्याहु॑र्म॒नी॒षिणो॑ ब्र॒ह्माणं॑ ब्र॒ह्मा वि॒श्वः क॒त॒मः स्व॑य॒म्भुः
 प्र॒जाप॑तिः संवत्स॒र इति॑ संवत्स॒रोऽसा॑वा॒दित्यो॑ य ए॒ष
 आ॒दि॒त्ये पु॒रुषः॑ स प॑रमे॒ष्ठी ब्र॒ह्मा॒त्मा याभि॑रा॒दित्य॑स्तप॑ति

रश्मिभिस्ताभिः पुर्जन्यो वर्षति पुर्जन्येनौषधिवनस्पतयः
 प्रजायन्त ओषधिवनस्पतिभिरन्नं भवत्यन्नेन प्राणाः प्राणैर्बलं
 बलेन तपस्तपसा श्रद्धा श्रद्धया मेधा मेधया मनीषा
 मनीषया मनो मनसा शान्तिः शान्त्या चित्तं चित्तेन
 स्मृतिः स्मृत्या स्मारः स्मारेण विज्ञानं विज्ञानेनात्मानं
 वेदयति तस्मादन्नं ददन्त्सर्वाण्येतानि ददात्यन्नात् प्राणा
 भवन्ति भूतानां प्राणैर्मनो मनसश्च विज्ञानं विज्ञानादानन्दो
 ब्रह्मयोनिः स वा एष पुरुषः पञ्चधा पञ्चात्मा येन सर्वमिदं
 प्रोतं पृथिवी चान्तरिक्षं च द्यौश्च दिशश्चावान्तरदिशाश्च स
 वै सर्वमिदं जगत्स च भूतं स भव्यं जिज्ञासकृत् ऋतुजा
 रयिष्ठाः श्रद्धा सत्यो महस्वान्तपसो वरिष्ठाद्वात्वा
 तमेवं मनसा हृदा च भूयो न मृत्युमुपयाहि
 विद्वान्तस्मान्त्र्यासमेषां तपसामतिरिक्तमाहुर्वसुरण्वो
 विभूरसि प्राणे त्वमसि सन्धाता ब्रह्म त्वमसि
 विश्वसृक्तेजोदास्त्वमस्यग्नेर्वर्चोदास्त्वमसि सूर्यस्य

द्युम्नो॒दास्त्वम॑सि च॒न्द्रम॑स उपया॒मगृ॑हीतोऽसि ब्र॒ह्मणे॑
 त्वा मह॑स ओमि॒त्यात्मानं॑ यु॒ञ्जीतै॑तद्वै म॒होप॑निष॒दं दे॒वानां॑
 गुह्यं॑ य ए॒वं वेदं॑ ब्र॒ह्मणो॑ महि॒मान॑माप्नोति॒ तस्मा॑द्ब्र॒ह्मणो॑
 महि॒मान॑मित्युप॒निषत् ॥ ९८ ॥

[७९]

॥ ज्ञानयज्ञः ॥

तस्यै॒वं वि॒दुषो॑ य॒ज्ञस्या॑त्मा यज॑मानः श्र॒द्धा पत्नी॑
 शरी॑रमि॒ध्ममुरो॑ वेदि॒र्लोमा॑नि ब॒र्हिर्वे॒दः शि॒खा हृद॑यं
 यूपः॑ का॒म आ॒ज्यं म॒न्युः प॒शुस्तपो॑ऽग्निः श॑मयि॒ता
 दक्षि॑णा वा॒ग्घोता॑ प्रा॒ण उ॒द्गाता॑ चक्षु॒र्ध्वर्यु॑र्मनो ब्र॒ह्मा
 श्रोत्र॑म॒ग्नीद्या॑व॒द्धिय॑ते सा दी॒क्षा यद॑श्नाति॒ यत्पिब॑ति तद॑स्य
 सोम॑पा॒नं यद्र॑मते॒ तदु॑प॒सदो॑ यत्स॒ञ्चर॑त्युप॒विश॑त्युत्तिष्ठ॑ते
 च स प्र॑व॒र्ग्यो यन्मुखं॑ तदा॑हव॒नीयो॑ यद॑स्य वि॒ज्ञानं॑
 तज्जु॑होति॒ यत्सा॒यं प्रा॒तर॑त्ति॒ तत्स॑मिधो॒ यत्सा॒यं प्रा॒तर्म॑ध्यं
 दिनं॑ च॒ तानि॑ स॒र्वना॑नि॒ ये अ॑होरा॒त्रे ते द॑र्शपूर्णमा॒सौ

येऽर्द्धमासाश्च मासाश्च ते चातुर्मास्यानि य ऋतवस्ते
 पशुबन्धा ये संवत्सराश्च परिवत्सराश्च तेऽहर्गणाः
 सर्ववेदसं वा एतत्सत्रं यन्मरणं तदेवभृथ एतद्वै
 जरामर्यमग्निहोत्रं सत्रं य एवं विद्वानुदगयने प्रमीयते
 देवानामेव महिमानं गत्वाऽऽदित्यस्य सायुज्यं गच्छत्यथ
 यो दक्षिणे प्रमीयते पितृणामेव महिमानं गत्वा चन्द्रमसः
 सायुज्यं गच्छत्येतौ वै सूर्याचन्द्रमसौ महिमानौ ब्राह्मणो
 विद्वानभिजयति तस्माद्ब्राह्मणो महिमानमाप्नोति तस्माद्ब्राह्मणो
 महिमानमित्युपनिषत् ॥ ११ ॥

[८०]

ॐ सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहै।
 तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः
 शान्तिः॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥ हरिः ओम्॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>